

GHERO

0 SARRERA

Urruneko galaxia batean, 3.000garren urtean.

Hiru mediku beste batekin (Doktorea, emakume gazte bat) hizketan.

Medikua 1 2 3

() Feli^ca

Doktorea

Feli^ca.

Denek barre egiten dute.

Medikua 2

Vi pasis la teoriajn ekzamenojn.

Medikua 3

Cum bonega rezulto.

Mediku 1 eta 2

Hip hip

Medikua 3

Hurra.

Mediku 1 eta 2

Hip hip

Medikua 3

Hurra.

Mediku 1 eta 2

Hip hip

Medikua 3

Hurra.

Denek txalo eta barre inozoa egiten dute.

Medikua 1

Vi nur bezonas la praktikan teston.

Medikua 2

Et la pozicio estos via.

Medikua 3

Vi estas preta?

Doktorea

Konpreneble.

Medikua 1

Esto malsana serioza.

Medikua 3

Kalkulita lian morton en naudek minutoj.

Medikua 2

Ni forigis doloron. Havos agrablam morton.

Medikua 1

Volas ke vi traktu ĝin. La paciento estas...

Alde guztietara begiratzten dute, sekretua ez barreiatzeko.

Medikua 1, 2, eta 3

...ekscentra.

Doktorea izutzan da.

Doktorea

La malsano ekszentra ne estas mia specialaĵo.

Denek barre egiten dute.

Medikua 2

Li petis ke vi estas.

Doktorea

Kial?

Medikua 1

Ne scias.

Medikua 3

La malsano perdis sian kapon. Havi delikoin.

Medikua 1

Krome, li forgesis la tutmondan lingvon.

Medikua 2

Suferas parcial afasia.

Medikua 3

Li nur tenas sian patrinan lingvon. Euskera.

Doktorea

Euskera?

Medikua 1

Morta linguo.

Denek barre egiten dute.

Medikua 2

Prenu ĉi tiun tradukiston.

Euskeraz hitz egiteko gailua ematen diote.

Medikua 3

Do vi povas komuniki kun ŝi.

Doktoreak itzultzailea konektatzen du.

Doktorea

Eskerrik asko.

Medikuek harridura adierazten dute hitz arrotzagatik.
Doktoreak ere. Zuzendu egiten du.

Doktorea

Dankon.

Medikua 2

Gravas ke estu trankvila. Havu feliĉan morton.

Laurek kantatzen dute.

Koroa

Gravan ke estu trankvila,
havu felizan morton.

La kuracistoj estas por tio,
per dividi felicon.

Trankvila kaj normala vivo,
kaj felica morto ce la fino.

Tiel funkcias la perfekta mondo,
tiel funkcias la felica homaro.

1. HEMEN ETA ORAIN

Doktorea gaixoaren ondoan dago.

Etzaleku bat dago, baina gaixoa gune eszenikoan zehar mugituko da, askatasunez. Osasun sistema eraginkorrari esker, azken hatsa eman arte minik gabe eta kemenez arituko da.

Lantzean bere bihotz taupadak neurtzen dituen makinaren bip-bip-a entzungo dugu.

Doktorea

Saluton. Mi estas via kuracisto.

Gizona

Zer?

Doktorea

Mi diras que mi estas via kuracisto.

Gizona

Eh?

Doktorea

(Astiro) Mi-estas-via-kuracisto!

Gizona

What?

Doktorea

Atendu (Egon)

Doktoreak itzultzaile birtuala konektatzen du.

Doktorea

Zure medikua naiz.

Gizona

Ah, zu zara... Neuk eskatu dut zu etortzea. Baina... zergatik ez dizut ulertzen normal egiten duzunean? Translаторrik gabe?

Doktorea

Afasia daukazu. Arazo neurologiko bat. Hizkuntza globala garunetik ezabatu zaizu.

Gizona

My god!

Doktorea

Orain bakarrik hizkuntza hau egiten dakizu...

Gizona

(Izuturik) Euskera??

Doktorea

Hala esaten dela uste dut.

Gizona

It's not possible! Ni normala naiz. Hizkuntza globala ulertzen dut perfectly.

Doktorea

Eta zergatik ez didazu lehen ulertu?

Gizona

Ez dudalako arreta jarri. Egin berriro!

Doktorea

Mi parolas al vi en tutmonda lingvo.

Gizonak ulertzeko keinua egiten du.

Gizona

Ah! Ah!

Doktorea

Cu vi konprenas?

Gizonak ez du ulertu baina baietz egiten du buruaz.

Doktorea

Kaj se mi diros al vi ke tu estas imbecila?

Gizonak baietz egiten du.

Gizona

Aha...

Doktoreak irribarrez, baietz egiten du buruaz.

Doktorea

Ke tu estas abomeninda?

Gizonak barre egiten du.

Doktorea

Beno, nahikoa. Ez duzu ulertzen.

Gizona

Orduan euskeraz besterik ezin dut egin?

Doktorea

Bai. Zure ama hizkuntza?

Gizona

Yes.

Doktorea

Hizkuntza zahar guztiak desagertuta zeudela uste genuen.

Gizona

You are wrong! Nire arbasoak tematu ziren hizkuntza hau gordetzen. Belaunaldiz belaunaldi.

Doktorea

Hizkuntza globala daukagu eta, zertarako...?

Gizona

Good question!

Doktorea

Zu bezelako besterik dago?

Gizona

Ez! I'm the last. Azken euskalduna! Opari ederra! Nik normala izan nahi nuen, like everybody!

Doktorea aparailuren bat manipulatzeko hasten da.

Gizona

What are you doing?

Doktorea

Zure konstanteak aztertzen ari...

Gizona

Forget it. Hiltzera noa, ezta?

Doktorea

Bai. Zure heriotza ordubete barrurako kalkulatu dago.

Gizona

Horregatik. Ez zaitut aukeratu nire konstanteekin jolasteko.

Doktorea

Zertarako aukeratu nauzu, bada?

Gizonak mesfidati begiratzen dio.

Gizona

Good question.

Arbasoek ohiuka hasten dira.

Arbasoak (off)

Ez esan ezer oraindik!

Itxaron apur bat!

Ez da une egokia!

Gizona

Get out! Atera hemendik! Ospa! Zoaz!
 Utzi nazazu! ¡Forget me! Atsedeen hartu
 nahi duuuuuut! (...)

Doktorea urduri; gaixoaren ohiuak ez zaizkio komeni, froga
 gaintituko badu.

Doktorea

Norekin ari zara?

Gizona

Ez dituzu entzuten? Nire arbasoak dira.
 Tematiak, astunak. "Euskera gorde behar
 duzu, euskera salbatu behar duzu, zure
 esku dago..."

Doktorea

(Kezkatuta) Lasaitu zaitez.

Gizona bere pentsamenduetan sartuta dago.

Gizona

Revolution! Revolution madarikatu hura
 inposatu izan balitz!

Doktorea

Zertaz ari zara?

Gizona

Frantziako Revolution! Kasu egin behar
 genien!

Doktorea

Ez dizut ulertzen.

1. LEHENENGO FABULA. "ARRAZOINAREN AMETSA"**Gizona Off**

Istorioko kontakutako dizut, fabula bat.
 XVIII. mendearen bukaera. Frantziako
 iraultza gorian dago. Ideia berriek
 ankaz gora jarriko dute mundua. Bukatu
 dira old regimena garai ilunak, eta
 aro berri bat dator, plent of justice
 eta liberty.

Jakobindar hiritar bat agertzen da hirugarren planoan.

Hiritarra

*...liberté, egelité, fraternité. Dans le
 pays d'un peuple libre, la langue doit
 être la même pour tous. [...] La*

*ignorance parle breton, la superstition
parle gascoine, la misère parle basque.*

*Lehen planoan, laborari bikote bat, senar emaztea,
apaltasunez datoz entzuer.*

Ama lapurtarra

Zer dio?

Aita lapurtarra

*Ez dugula eskuaraz egin behar. Ez omen
da ona.*

Ama lapurtarra

Zergatik?

Aita lapurtarra

Obscurantisme-aren lengoaia delako.

Ama lapurtarra

Zer da obscurantisme-a?

Aita lapurtarra

*Prantsesegaz egiten badugu, libreak izanen
garela. Ez garela eskalbuak izanen.
Eztala gurean berriro goserik egonen.*

Ama Lapurtarra

Egia ote da hori?

Aita Lapurtarra

Gizon jakituna da.

Ama Lapurtarra

Prantsesegaz ikasi behar genuke, ba!

Aita lapurtarra

Nola?

Ama lapurtarra

*Zoazi heiekin! Zoaz, hirirat, eta
ikasi.*

Aita lapurtarra

Eta zuek?

Ama lapurtarra

*Zure aiduru egonen gara. Eta zatozenez,
ikasi eta hiritarrak izanen gara guhaur
ere.*

Aita lapurtarra

Baliteke denbora anitz iragatea.

Ama lapurtarra

Aiduru egonen gara! Zoazi!

Aita lapurtarra

Ongi da. Agur, Anderea.

Ama lapurtarra

Agur!

Aita joatera doanean.

Ama lapurtarra

Gizona!

Aita gelditzen da.

Ama lapurtarra

Laister gaua izanen da eta artaldea soroan da.

Aita lapurtarra

Biltzen lagunduko zaitut.

Ama lapurtarra

Eta gero zoazi.

Aita lapurtarra

Bai. (...) Behia erditzekotan dago. Hobe gauean geratzen banaiz, zuk bakarrik ez duzu ateratzen ahalko.

Ama lapurtarra

Gera zaitez ba gauez. Baina goiztirian, abiatu.

Aita lapurtarra

Bai. (...) Laster hilbeltza dator. Arbolak inaustu beharko ditugu.

Ama lapurtarra

Eta soroak altzatu.

Aita lapurtarra

Eta teilatua arrimatu.

Hiritarra (off)

Jusqu'à ce que le dernier paysan n'oublie pas son langage d'ignorance nous ne pouvons pas nous débarrasser de la poussière de la misère.

Isilune luze bat.

Ama Lapurtarra

Goazen etxerat. Berandu da, eta lan handia dago.

Aita lapurtarra

Goazen, bai.

Kantatzen dute.

KANTA

*Oi laborari gaixua!
hihaurrek jaten arthua,
ogi eta ardu geñhatzen
auherren asetzekua:
halere hain haie maite
nula artzeinek otsua.*

3. HEMEN ETA ORAIN

Doktorea

Kanta hori...

Gizona

What?

Doktorea

Beste kanta bat ekarri dit gogora. Nire aitak kantatzen zidana.

Gizona

Ze kanta?

Doktorea

Ez naiz gogoratzen. Oso txikia nintzen. Aspaldian...

Gizona

Zer iruditu zaizu errepublikano horren speech-a?

Doktorea

Zentzuzkoa. Hizkuntza bakarrarekin hobeto bizi gara denok.

Gizona

Of course! Ba esaiozu euskaldunei!

Doktorea

Laborari horiek ez zuten frantsesa ikasi?

Gizona

No way! Ez haiek, ez hain semealabak, ez haien semealaben semealabak ere. Errepublika osoan frantsesa gailendu zen. Han kostata. Historian zehar euskera mila bider egon da desagertzeko zorian, eta hala ere, iraun egin du, iraun...! Iraun...!

Doktorea

Meritua badu ere. Euskaldunen jarrerari buruz zerbait esaten du hainbeste iraute...

Gizona

Bah! Casuality hutsa!

Une hartan Asistantoa sartzen da, garbitzera.

Asistantoa

Pardonu.

Doktorea

Inter. (Gizonari) Kasualidadea?

Gizona

Hizkuntzak izaki bizidunak dira. Nola sortu zen bizitza?

Doktorea

Karbono, oxigeno eta nitrogernoen molekula bana elkartu zirelako...

Gizona

...kasualidadez...

Doktorea

Ez! Une hartan temperatura, eta presio egoera egokiak zeudelako... Kasualidadez, bai.

Asistantoak gaixoa txukuntzen du. Gero badoa.

Asistantoa

Bonan tagon.

Gizona

Agur, laztana!

Asistantoa

Pardonu. Kiu?

Asistantoa deskolokatuta dago.

Gizona

Agur.

Doktoreak begiratzen dio. Asistantoa konturatzen da, eta badoa.

Asistantoa

Pardonu.

Asistantoa badoa, gizonari jakinguraz begiratzen.

Doktoreak irriz begiratzen dio Gizonari.

Gizona

What?

Doktorea

Ezer ez. Exzentrikoa zara, zinez.

Gizona

Zergatik? Atsegina izan naizelako berarekin? Txarto iruditzen zaizu?

Doktorea

Ez, baina bitxia da. Asistente bat da eta... Nola esaten da euskeraz?, ez dut aurkitzen...

Gizona

Asistente? Paria... Ikutuezina... Esklabo...

Doktorea

(Minduta) Ez dakit benetan ala txantxetan ari zaren, baina...

Gizona

Zirikatzeko gogoia, besterik gabe. Norbaitek egin behar ditu inork egin nahi ez dituen lanak. Sorry. Ni bezain petralak dira zure paziente guztiak?

Doktora

Ez dakit. Zu zara nire lehenengo heriotza. Frogan nago.

Gizona

What? Frogan? Hau froga bat da? Zure lehenengo heriotza... ni naiz? Zure etorkizuna excentric baten eskuetan?

Gizonak kanporantz egiten du hitz, ikusten edo entzuten ari den norbaiti hitz egingo balu bezela.

Gizona

Ey, you, putakumeak! Nola egin diozue hau, kabroiak???

Doktorea

Mesedez, lasaitu!

Gizona

(Kanporuntz) Ikusten ze aholku onak? "Lasaitu!" Wonderfull, isn't it? Froga gairidituta, ezta? Jarri bikaina cum laude.

Doktorea lotsatuta dago.

Doktorea

Mesedez... Lasai.

Gizona

Lasai zu ere. Nik lagunduko zaitut. Ondo hiltzen saiatuko naiz, heriotz perfektu bat eskeiniko dizut. (...) Eta? Gustoko duzu ofizio hau?

Doktorea

Bai. Nire familian medikuak egon dira beti. Nire aitak ospitale honetan bertan lan egiten zuen.

Gizona

Eta zuk medikua izan nahi duzu, zure fatty bezalakoa izateko? Great!!!

Doktorea

(Deskonzertaturik) Ez, nik...

Gizona

Familia! Tradizioa! Fuck!

4. BIGARREN FABULA. "ARBASOEN HIZKUNTZ ZAHARRA"

Eskenatokian XXVIII. mendeko gizon bat sartzen da, ume jaioberri bat besoetan duela. Umea goitik behera estalita dago, kanpangona luzeaz eta mantelinaz, festa berezi baterako jantzita.

Gizona

Nik ere familia euki nuen. Look. Hori nire fatty da.

Doktorea

Eta umea, zu? (...)

Gizona

Bai. Jaio berri berria!

Doktorea

Ze potxoloa!

Gizona

Ez nauzu ikusten eta!

Doktorea

Ume guztiak dira potxoloak.

Gizon zahar bat sartzen da liburu batekin.

Gizona

Sasikume ganorabako hori nire biraitona da.

Doktorea

(...) Zer da liburu hori?

Gizona

Kantutegi nazkagarri bat. Nire familian belaunaldiz belaunaldi pasatzen da. The symbol of transmission.

Birraitona

(Umeari) Ni hao! Zure birraitona naiz, xiao nan hai. Zure aitaren amaren aita.

Andre zahar bat agertzen da.

Gizona

Hori nire grandmother da! Hey, Granny, sorgin zahar zoro hori!

Amona

Zure granny naiz, iloba, zure father-en motherra.

Birraitona

Entzuten ari zaren hizkuntza hau euskera da, xiǎo zhāměng nan hai.

Amona

Gure familiako hizkuntza, my dear.

Birraitona

Hizkuntza guztiak desagertzen ari dira, handiak eta txikiak. Ni gazte nintzela, txinera zen hizkuntza nagusia munduan.

Amona

Nire garaian, inglesa zen the global language, baina familia honek aurre egin zion to that domination, euskera gorde genuen, working hard every day!

Biraitona

Inork ez zigun esan euskalduna izatea zein nekeza den, baina gure betebeharra bete dugu. Wǒ shì nǐ!

Amona

Pairatu genuen hungry, misery, incomprehension, loneliness...

Biraitona

Odolezko izerdia ixuri dugu.

Amona

Nekeza izan da!

Biraitona

Gogorra! Baina lortu dugu. Eta zuk ere lortuko duzu.

Amona

Gure hizkuntzaren etorkizuna zugan dago.

Birraitona

Xiao nangai, ni jaio nintzen egunean, amak liburu hau eskeini eta euskal kanta bat kantatu zidan. Nire alaba jaio zenean, zure amona, nik kantatu nion berari.

amona

Zure fatty jaio zenean, nik kantatu nion euskeraz, eta gaur berak zuri liburua eskeini eta kantatuko dizu.

Besteak zai.

Amama

What's the matter?

Birbiraitona

Eskeiniozu liburua, eta kantatuiozu!

Aita

Ez dakit zer egin!

Gizona

Nik badakit zer egin behar zenuen!

Amama

Baina semetxo, what are yoy saying?

Aita

Ez diot putada hau egin nahi! Munduan badaude gauza eder asko!! Ez! Kitto! Ez diot euskeraz kantatuko!

Arbasoak harrituta.

Amama

Urduri zaude, take it easy, pasako zaizu.

Birbiraitona

Kantaiozu!

Aita gero eta urduriago.

Aita

Ezetz esan dut! Euskaldun izatea latza da! Hizkuntza globalean egingo diot, mundu guztiak egiten duen bezela! Mi volas que li estu normala!

Gizona

Ondo esana!

Aitak liburua botatzen du.

Birraitona eta amama

Ahhhh!!!!

Bere arbasoek lurretik jaskoko dute, sakrilegio bat balitz bezela.

Umea negarrez hasten da.

Gizona

Negar horrekin izorratu nuen guztia!

Aita umea lasaitu nahiean hasten da.

Aita

Eh... Eh!! Ne ploru, filo! Ripozo, ripozo. Dormi, ne ploru.

Umeak gero eta negar negar ozenagoa egiten du. Aitak ez daki zer egin.

Aita

Eh!!! Eh!!!! Ne ploru! Dormi, dormi, filo! Eh... Eh!! Ripozo! Ne ploru, filo. Bonvolu, ne ploru. Dormi, dormi, filo...

Umea ez da ixiltzen. Azkenean, sehaska kanta bat kantatzen hasten da.

Aita

*Loa loa txuntxurunberde
loa loa hěn hàipà,
aita guria Hong Kong-en dago
ama mandoan hartuta...*

Todos

*Aita guria Hong Kong-en dago
ama mandoan hartuta...
Loa loa txuntxurunberde
loa loa hěn hàipà,*

5. HEMEN ETA ORAIN

Gizona

Nire erruagatik! Dena ondo zihoan, nire aita eusten ari zen, baina negarrez hasi nintzen! Fuck! Azken euskaldun bihurtu nintzen!

Doktorea

Eta hori hain larria da?

Gizona

Galdetuiezu nire barruko abotsei.

Arbasoak (Off)

Eh, nazkantea, kabroi alena, sasikume zikina!

Zer egin duzu gure languagekin?

Nolatan utzi duzu hiltzen?

Gizona

Ez didate bakerik ematen! (Bere barruko abotsari) Utzi bakean, get out!!

Gizona albo batean txokoratzen da, belarriak estaltzen, hunkituta.

Doktorea

Lasai. Azken euskalduna izatea ez da zure errua!

Gizona

Oh, yeah! Familia eduki nezakeen, baina ez izatea erabaki nuen.

Doktorea

Zergatik?

Gizona

Ez nielako azken euskalduna izatearen marroia pasatu nahi.

Doktorea

Ez zenien zertan euskaraz egin.

Gizona

Egingo nieke.

Doktorea

Zergatik?

Gizona

Hizkuntzak bizirauteko instintoa duelako. Survival instinct!

Misteriotsu, doktoreagana gero eta hurbilago.

Gizona

Hizkuntzak bizitzari eusten dio azken hatsa eman arte. Animalia basatia da hizkuntza.

Doktorea

Benetan?

Gizona

Basatia eta depredadorea. Hizkuntza txikiago bat topatzen badu, jata jan egingo du!!

Gizonak hozka egiten du aidean. Doktorea kikiltzen da.

Gizona

It's so simple.

Doktorea

Euskera ere?

Gizona

Zergatik izango zen different?

6. HIRUGARREN FABULA. "JATORRI ODOLTSUA"

Gizona

Look... Inork ez daki euskera nola eta non sortu zen. I use to imagine, aspaldi batean, geroago Akitania deituko zuten lurralde hartan, herri bat bizi zela,

historiak ahaztu duena. Demagun itxura
hau zutela...

Istoriaurreko gerlari bat sartzen da.

Gizona

... eta hizkuntza zahar bat hitz egiten
zutela, preindoeuropearra. Fino-
hungariarra.

Gerlari ezezaguna

Tämä on meidän maamme!

Gizona

Egun goibel batean, beste leinu bat
dator, auskalo nondik. Arma hobeak
dituzte, gehiago dira, they are more
agressive. Aborigen gaixoak, haienak
egin du!

Bigarren gerlari bat agertzen da. Beste kultura batekoa
dela nabari da.

Aurrez aurre kokatzen dira, elkarrengandik urrun xamar.
Gizonak aldibereko itzulpena egiten du.

Gerlari ezezaguna

(Mehatsukor) Tuntematon, kuuntele!

Gizona

Ezezagun hori, entzuidazu!

Gerlari ezezaguna

Tämä on meidän maamme!

Gizona

Hau gure lurraldea da.

Gerlari ezezaguna

Vanhempien vanhemmat antoivat meille.

Gizona

Gure gurasoen gurasoek eman ziguten.

Gerlari ezezaguna

Olemme aina eläneet täällä.

Gizona

Hemen bizi izan gara beti.

Gerlari ezezaguna

Ja annamme tämän maan lapsillemme.

Gizona

*Eta guk gure semeen semeei emango diegu
lur hau.*

Gerlari ezezaguna

*Niin päästä täältä, ulkomaiset
tunkeilijat...*

Gizona

Beraz alde hemendik, sarkin arrotzak...

Gerlari ezezaguna

...tai yritämme repiä päät...

Gizona

...bestela zuen buruak moztuko ditugu...

Gerlari ezezaguna

*...a juoda veren, joka kulkee suonesi
läpi.*

Gizona

...eta zuen zainetako odola edango dugu.

Guerrero aquitano

*Adi, hi, kixon belex! Auskiar senia ebil
aurrez.*

Gizona

*Entzuidazu zuk, sasi gizona. Akitaniako
herria da zure aurrean dagoena.*

Doktorea

Horrek euskera ematen du!

Gizona

*Lehenengo euskaldunen euskera arkaikoa
da.*

Gerlari akitaniarra

*Lur han ebilen, gur kison, gur enbe, gur
senbe et gur senben senbe.*

Gizona

*Lurrande honetan biziko dira gure
gizonak, gure emakumeak, gure semeak eta
gure semeen semeak.*

Gerlari akitaniarra

Gur hezur ilhun lur hok edun.

Gizona

*Lur honek gordeko ditu gure hezur
ilunak.*

Gerlari akitaniarra

Gur gainko eki hiletargi gur dire.

Gizona

Gure gainean dagoen eguzkia eta hilargia gureak dira.

Gerlari akitaniarra

Arrotz, ebil!!!

Gizona

Atzerritarra, zoaz hemendik.

Gerlari ezezaguna

Jätä tänne, jos et halua kuolla!

Gizona

Zoaz zu, ez baduzu hil nahi.

Gerlari akitaniarra

Eze!

Gizona

Ez!

Gerlari ezezaguna

Aja veren!

Gizona

Egin dezagun borroka, beraz.

Gerlari ezezagunak mehatxu egiten dio.

Gerlari akitaniarra

Dodol isur!

Gizona

Odola isuri dadila!

Elkar talka egiten dute.

Borroka latza egiten dute.

Doktorea nahigabeturik dago.

Akitaniarrak errez menderatzen du. Gerlari ezezaguna lurrean dago, ahozpez, armagabeturik.

Gerlari ezezaguna

Luopua. Kertokaa minua ja minun.

Gizona

Errenditzen naiz. Izan erruki nirekin eta nitarrekin!

Gerlari Akitaniarra gerturatzen zaio. Besteari lurretik altzatzen laguntzera doala ematen du. Baina heltzen denean, akatu egiten du bortizki.

7. HEMEN ETA ORAIN

Doktorea zurbil dago, ikuskizun odoltsuak zeharo hunkituta. Goragaleaz.

Gizona

Are you OK? Zer duzu...

Doktoreak ezin du hitz egin ere egin.

Doktorea

Biolentzia hura...

Gizona

Irudimen zikina daukat. I'm sorry.

Doktoreak

Erregutuko nizuke gustu txarreko istorio gehiagorik ez kontatzeko.

Gizona

No problem. Ahaztua neukan gure mundu prefektu honetan ez zaudetela ohituta...

Doktorea

Ez dakit perfektua den, baina gutxienez horretan hobera egin dugu!

Gizona

Oh, yeah! Hobe gaude hizkuntza bakarrarekin.

Doktorea

Akitaniar horrek...! Bere ordaina jasotzea mereziko luke, begia begi truk.

Gizona

Jaso zuen ordaina! Kristo aurreko 56. urtean, erromatarrak heldu eta akabo euskara Akitanian. Begira...

8. LAUGARREN FABULA. JAIO BIZI ETAS HIL

Gizona

Garai hartako neskato akitaniar bat. Euskaraz daki, baina berak, kalean entzuten duena hitz egiten du.

Neska bat "ezkutaketara" jolasten. Hormaren kontra, begiak itxita, kontaketa egiten ari da.

Neska

Unus, duo, tres, quattor, quinque, sex, septem, octo, novem, decem. Ego veniam!

Aita hurbiltzen zaio. lagun batekin dator.

Gizona

Bere aitari ez zaio batere gustatzen.

Aita

Ez ekin latinez, nekato, akitanieraz ekin, arren!

Neska

Bai, ata. Bat biga hirur laur bortz sei zazpi zortzi bederatzi hamar. Banoa!

Neska badoa bere lagunen bila.

Aitak bere ondoan dagoen lagunari.

Aita

Ai, ai ai! Ez dakit zer egin alabarekin! Si ego neglexeris, latine locuti sunt.

Laguna

Hoc est terribilis! Terribilis!

Aita eta laguna badoaz.

Gizona

Baina historia ez zen orduan amaitu! IX menderako, frantsesa erabat errotua zegoen.

Ekintza bera errepikatzen da, baina hizkuntz aldaketa dago.

Neska, "hormaren kontra", begiak itxita, kontaketa egiten ari da.

Neska

Un deux trois quatre cinq six sept huit neuf dix. Je vais a chercher!

Aita

Puella, non potes loqui gallica! Latine loqui!

Neska

Item, oh, pater. Unus, duo, tres, quattor, quinque, sex, septem, octo, novem, decem. Ego veniam!

Neska badoa bere lagunen bila.

Aitak bere ondoan dagoen lagunari.

Aita

(Lagunari) Ai ai ai! Quia nesciunt quid faciunt cum fillis! Dès que je suis confus, ils parlent en français!

Laguna

C'est horrible! Horrible!

Aita eta laguna badoaz.

Doktorea

Baina frantsesa ere desagertu zen, ez?

Gizona

Bai. XXIV mendean, ingelesa zen nagusi.

Neska, "hormaren kontra", begiak itxita, kontaketa egiten ari da.

Neska

One, two, three, four, five, six, seven, eight, nine, ten. I'm going!

Aita

Ma fille, ne parlez pas en anglais. Parler en français.

Neska

Oui, papa. Un deux trois quatre cinq six sept huit neuf dix. Je vais a chercher!

Neska badoa bere lagunen bila.

Aitak bere ondoan dagoen lagunari.

Aita

(Lagunari) Ai ai ai! Je ne sais pas quoi faire avec ma fille, as son as I'm careless, she speaks in English!

Laguna

I's terrible! Terrible!

Aita eta laguna badoaz.

Gizona

XXVII mendean, txinera hedatu zen.

Neska, "hormaren kontra", begiak itxita, kontaketa egiten ari da.

Neska

Yī èr sān sì wǔ liù qī bā jiǔ yìsh. Whu yao!

Aita

Baby, don't speak in chinese. Speak in English, please!

Neska

Yes, fatty! One, two, three, four, five, six, seven, eight, nine, ten. I'm going!

Neska badoa bere lagunen bila.

Aitak bere ondoan dagoen lagunari.

Aita

(Lagunari) Ai ai ai! I don't know what to do with my daugther. Rúguǒ wǒ bù xiǎoxīn, shuō zhōngwén!

Laguna

Tai kepale! Kepale!

Aita eta laguna badoaz.

Doktorea

Eta XXIX mendean, hizkuntza globala inposatu zen mundu osoan.

Gizona

Hala da.

Neska, "hormaren kontra", begiak itxita, kontaketa egiten ari da.

Neska

Unu du tri kvar kvin ses sep ok naũ dek. Mi iras!

Aita

Bùyào yòng quányiú yǔyán! Yòng zhōngwén shuō.

Neska

Shì de, fùqīn. Yī èr sān sì wǔ liù qī bā jiǔ yìsh. Whu yao!

Neska badoa bere lagunen bila.

Aitak bere ondoan dagoen lagunari.

Aita

*(Lagunari) Ai ai ai! Wǒ bù zhīdào
gāi zěnmē bàn. Se mi konfuziǎs, parolu
en la tutmonda lingvo!*

Laguna

Estas jaluzinant. Jaluzinant!

Aita eta laguna badoaz.

9. BOSKARREN FABULA "BABELGO DORREA"

Doktorea

Ulertzen dut. Hizkuntza batek bestea kanporatzen du. Ez dago birentzako tokirik.

Gizona

Benoa... Kultura elebidunak bazeuden ere.

Doktorea

Ah, bai?

Gizona

Batzuetan eraman erreza zen, beste batzuetan zeharo konplikatua... Hara... egon zen behin, aspaldi batean, erresuma bat, lau hizkuntza desberdin zituena.

Doktorea

Lau hizkuntza desberdin?

Gizona

Really!

Doktorea

Ez dizut sinisten.

Gizona

Benetan. Kaotikoa zen, erabat, baina existitu zuen.

Doktorea

Ez da posible.

Gizona

Erakutsiko dizut. Fabula hau txiste baten moduan hasiko da. Badoaz espainol bat, euskaldun bat eta gailego bat...

Hiru pertsonai sartzen dira.

Gizona

Katalana falta da. Ni neu.

Gizona beste hirurekin batzen da.

Gizona

Hasi dadila akzioa. Babelgo dorrea!

Esp

Bueno...! "Torre de babel", "torre de babel"... no hay que exagerar. Podemos entendernos, con un poco de buena voluntad.

Gai

¿Que dixo? Non entendín ben.

Kat

Diu que no tenim voluntat d'entendre'ns els uns als altres.

Gai

¿Que non temos a vontade de comprender a os altos?

Esp

¡Yo comprendo lo mismo a los bajos y a los altos!

Kat

Os altos, no, els altres... Els al-tres.

Gai

Non somos tres. Somos catro.

Eus

Aizue, zelako eztabaida gordina, ez?

Gai

Uy!! Llamóte gordiña!

Kat

Una mica d'educacio, si us plau!

Eus

Eh???

Esp

Me has insultado, no lo puedes negar.

Eus

Nork egin du negar? Ni lasai nago, zuek ez bezala.

Esp

Bésala? ¿Ahora quieres que me de un beso?

Eus

Zer gertatzen da besoarekin?

Gai

Qué está diciendo isto?

Eus

Dena aldrebesten ari zarete, nire uste apalean.

Esp

¿Quién va a apalea a quien?

Eus

Onena denok isiltzea izango da, ondo pentsatzen jarrita.

Gai

Qué dixo?

Esp

No sé qué de una jarrita.

Esp

No sé que has dicho, pero por si acaso, tú mas.

Eus

Hau da marka, gurea! Belarri luzeak ditugu, baina entendimendu laburra.

Gai

Agora llamóle burra!!!

Esp

Te estás pasando.

Eus

Liskarra bila bazabiltza, nik ez dut nahi, eskerrik asko.

Esp

Ah, ¿te doy asco?

Eus

Benetan, ez dakit zer egin, negar edo barre.

Gai

Agora mandóle barrer!!!

Kat

¡Micromachista!

Esp

¿Me has llamado machista a mí?

Kat

¿Qué dius?

Esp

¡A Dios no le metas en esto, que no viene a cuento!

Kat

Eh?

Gai

Creo que dixo que tes moito conto.

Esp

¡¡Esto se nos está yendo de las manos!!

Kat

No cridis!!! Per que cridis?

Esp

¡Qué "cridis" ni que cridis! ¡Habla en cridistiano!

Cat

Una mica de tranquilitat, si us plau.

Esp

"Si us plau"? ¿Por qué hablais todos tan raro? ¿Por qué no habláis como yo, que me entiende todo el mundo? ¿Por qué nos enfadamos, si yo os quiero en lo más hondo?

Eus

Ondo? Ja, ondo! Hau ez dago ondo! Tontakeria gehiago esan baino lehen, konta ezazu hamar!

Esp

Amar! Primero me grita y luego me habla de amar. Qué morro tienes hijito.

Eus

Ijito ni? Ijito ni, ni???

Esp

¿Qué nini ni qué nini muerto?

Eus

Ijito deitu didazu, aitortu!

Esp

Aitor yo? Yo?

Eus

Jo? Jo? Nori joko diozu zuk? Ikutu nazazu pixka bat eta ordainduko duzu zorra.

Gai

Agora llamóle zorra!

Kat

Matxista!

Esp

Mira, me entra por un oído y me sale por el otro. ¡Me importa un higo!

Eus

Igo nora?

Esp

Nora? Qui es Nora?

Eus

Kitto, ez dut gehiago esango. Itxi ditut belarriak, begiak, eta ezpainak.

Esp

¿Qué?

Eus

Ezpainak!

Esp

¡Viva!

Espainola kantatzen hasten da.

Esp

Vuelvo a casa
a mi amada tierra
la que vio nacer
mi corazón aquí...

Besteek bizkarra eman diote.

Esp

¡Qué intolerantes!

10. HEMEN ETA ORAIN

Doktorea barrez ari da

Gizona

Hey! Bukatu egin da!

Doktorea gizonaren aurrean dagoela ikusi eta isiltzen da.

Doktorea

Barkatu, ez dizut entzun...

Gizona

Gustoko duzu, beraz, kaos hori?

Doktorea

Ez! Inola ere ez!

Gizona

Ziur?

Doktorea

Jakina! (Irribarez) Beno... onartu behar dut zera izan dela... Dibertigarria... Intentsoa... Beroa.

Gizona

Bai. Gure konfliktorik gabeko gizarte hau ederra da, baina gatza eta piperra falta zaio, ez?

Doktorea

Nik ez dut hori esan.

Gizona

Baina sentitu, bai. It's normal, bizitza hau monotonoa egiten zaigu, koloregabea. Eta aurrekoa berriz, erakargarria. Identity bat izatea. "Gora gu eta gutarrak"...

Doktorea

Baina nik ez...

Gizona

Polita da, bai. But be carefull! Ez jausi lilura hartan! Espejismo bat da! Nahigabea dakar.

Doktorea

Nahigabea?

Gizona

Bai. Identity hori galtzen denean.

Doktorea

Ez dut ulertzen.

Gizona

Adibide bat jarriko dizut.

11. SEIGARREN FABULA "EUSKALDUNEN INPERIO LABURRA"

Gizona

XVI. mendea. Euskal marinela balea eta makailauaren arrantzan dabilta Amerikako iparrean, Ternuan. Lurralde haietako biztanleak, Mi´kmaq-ak, euskaraz ikasi zuten, euskaldunekin tratu komertzialak egiteko.

Mi´kmaq leinuko gazte bat (mutila) sartzen da, euskal deklinabidea, indiar erara kantatuz eta dantzatuz.

Mi´kmaq gaztea 1

Ni naz... hi haz...

bera da... gu gare...

zu zare... haek dire...

Buruzagia sartzen da.

Buruzagia

Egun on.

Mi´kmaq gaztea 1

Egun on!

Buruzagia

Zer moduz?

Mi´kmaq gaztea 1

Apaizak hobeto!

Buruzagia

Eseri!

Mi´kmaq gaztea 1

Bai, andereño!

Buruagia

Andereño ez! Maisu!

Mi´kmaq gaztea 1

Ah!

Mi´kmaq gaztea 1-ek musu ematen dio.

Buruzagia

Musu ez, maisu!

Mi´kmaq gaztea 1

Meisu?

Buruzagia

Maisu!

Mi´kmaq gaztea 1

Misu?

Buruzagia

Maisu!

Mi´kmaq gaztea 1

Misa?

Buruzagia

Andereño.

Mi´kmaq gaztea 1

Bai, andereño! (...) Ni naz... hi haz... bera da... gu...

Mi´kmaq leinuko beste gazte bat (neska) sartzen da.

Buruzagia

Egun on.

Mi´kmaq gaztea 1

Egun on, maisu!

Buruzagia

Zer moduz?

Mi´kmaq gaztea 1

Apaizak hobeto!

Mi´kmaq gazte 1 bere leloa errepikatzen hasten da.

Mi´kmaq gaztea 1

Ni naz... hi haz...

2-a beste aditz bat errepatzen du.

Mi´kmaq gaztea 2

Niri zeniezadake... hiri zeniezaake... honi zeniezaioke... guri zeniezaiguke...

Gazte biak elkarren arteko liskarrean hasten dira. ¹

Mi´kmaq gaztea 1

"Zeniezaiguke...?" Gogwei net? Mo´kwa mut basko! (Zeniezaiguke? Zer ha hori? Hori ez da euskera!)

Mi´kmaq gaztea 2

Na t´oq basko! G´il atak ginu, zeniezaiguke. (S´ı es euskera. Zuk niri: zeniezaiguke)

Mi´kmaq gaztea 1

Gisite´lmatl nige! (Hori asmatu egin duzu!)

Buruzagia

Baskoa hitz egin!

Mi´kmaq gaztea 1

Gogwei ugjit gegnu´tmasit baskoa? (Zergatik egin behar dugu euskeraz?)

Buruzagia

Baskoan!

Mi´kmaq gaztea 1

Zergatik guk baskoan egin?

Buruzagia

Baskoan hitz egiten, gizon zuriekin merkatu eta aberastu. Mi´kmaq-eraz egiten badugu, gu beti pobreak. Ulertzen?

Mi´kmaq gaztea 2

Bai.

Mi´kmaq gaztea 1

Ez!

Buruzagia

Ginu baskoa ewle´juinu, alanguat lapugwan ji´nuit gina suliewei. Mi´kmaq gelusit, gewising. (Baskoan hitz egiten, gizon zuriekin merkatu eta aberastu. Mi´kmaq-eraz egiten badugu, gu beti pobreak.)

Mi´kmaq gaztea 2

Ba zu orain Mi´kmaq-eraz ari!

¹ Mi´kmaqerazko dialogo labur hauek itzulpenik gabe erakusten dira eskenan. Kontestuagatik ulertzen dira. Irakurrita zailagoa da ulertzea, beraz, parentesi artean gutxihorabeherako esanahia doa)

Buruzagia

Eh?

Mi`kmaq gaztea 1

Bai! Zuk Mi`kmaqeraz! Ja, ja... Zu beti pobrea!

Mi`kmaq gaztea 2

Ja ja... Buruzagia beti izango da pobrea!

Buruxagia

Ni ez izango pobrea! Ni baskoan egiten!

Mi`kmaq gaztea 1

Eh? Ez ulertu!

Buruzagia

Baskoa gelusit nige!

Mi`kmaq gaztea 2

Zu mi`kmaq-az berriro! Zu pobrea!

Mi`mmaq gaztea 1

Ja! Mi`kmaq gelusit nige. Ji`nm gewising me`gaw. (Ja! Mi`kmaqeraz ari da, beti izango da pobrea!)

Mi`kmaq gaztea 2

Gelusit nige! Ja! Gewising mick-maq me`gaw! (Eta zuk ere, mi`kmaq pobrea izango zara beti!)

Mi`kmaq gaztea 1

Mi`kmaq telimat! (Mi`kmaq deitu dit!)

Buruzagia

Baskoan!

Mi`kmaq gaztea 1

Mi`kmaq deitu dit!

Mi`kmaq Gaztea 2

Bai! Mi`kmaq pobrea zara zu.

Mi`kmaq Gaztea 1

Ni ez Mi`kmaq, ni baskoa.

Mi`kmaq Gaztea 2

Mi`kmaq!

Mi`kmaq gaztea 1

Zu Mi`kmaq! Mi`kmaq gewising! (Mi`kmaq pobrea!)

Mi´kmaq Gaztea 2

Ni ez Mi´kmaq. Ni baskua!

Mi´kmaq Gaztea 1

Mi´kmaq pobrea!

Mi´kmaq Gaztea 2

Ni baskua. Na tok, Mi´kmaq! (Ez naiz Mi´kmaq) (Buruzagiari) Maisu, Mi´kmaq deitu dit!

Mi´kmaq gaztea 1

Ja! Mi´kmaq gewising!!! (Bai, mi´kmaq pobrea!)

Mi´kmaq Gaztea 2

Maisu, gu zer, baskoa edo Mi-kmaq?

Buruzagia

Gu baskoa mingainean, baina bihotzean Mi-kmaq!

Laugarren herritar bat sartzen da.

Mi´kmaq 4

Egun on!

Buruzagia, Mi´kmaq Gaztea 1 eta 2

Egun on!

Mi´kmaq 4

Zer moduz?

Buruzagia, Mi´kmaq Gaztea 1 eta 2

Apaizak hobeto!

Mi´kmaq 4

Zurria kesonak etorri!

Buruzagia

Baskoak gehiago?

Mi´kmaq 4

Ez baskoa! Prantsese!

Buruzagia

Prantsese? Eta baskoak non...?

Mi´kmaq 4

Baskoak joan!

Buruzagia

Joan?

Mi´kmaq 4

Prantsesek espadak atera eta esan:
"Tirez vous de la!"

Buruzagia

Eh?

Mi´kmaq 4

Esan nahi: Alde hemetik!

Buruzagia, Mi´kmaq Gaztea 1 eta 2
Ohhh!

Mi´kmaq 4

Eta baskoak listoak... eta joan. Orain prantsese egon hemen. Handiak kisonak. Arma asko kisonak. Urre asko, kisonak.

Buruzagia

Entzun! Guk baskoa ez berba. Guk berba prantsese, eta gosea urrundu... Baskoa ahaztu, ez balio ezertarako!

Mi´kmaq gaztea 2

Ba zu orain baskoa berba!

Buruzagia

Eh?

Mi´kmaq gaztea 1

Bai.

Mi´kmaq 4

Bai, maisu, zuk berba baskoa egin.

Buruzagia

Eta zu!

Mi´kmaq gaztea 1 eta 2

Ja, ja, ja!! Haiek baskoak!! Haiek pobreak!

Buruzagia

Ixildu! Prantsese aprendi.

Mi´kmaq gaztea 2

Baina maisu... Gu zer? Basko mingainean? Mi´kmaq bihotzean? Prantsese?

Buruzagia

Gu herri txiki eta pobre. Gu... hortzak esutu eta aurrera.

Aditza erreparatzen dute, kantuan eta dantzan.

Lurak
*Je suis, tu es,
 il est, nous sommes,
 vous êtes, ils sont.*

Off-eko abotsa entzuten da.

Mi´kmaq 5
Egunon!

Lurak
Egun on!

Mi´kmaq 5
Zer moduz?

Lurak
Apaizak hobeto!

Mi´kmaq 5
Geiago zuriak kisonak etorri!

Lurak
Baskoa?

Mi´kmaq 5 (off)
Ez!

Lurak
Prantsese?

Mi´kmaq 5 (off)
Ez! Ingelese! Ingelese etorri!

Lau Mi´kmaq-ak elkarri begira. Azkenean, denak batera:

Lurak
*I am, you are,
 he is, she is,
 it is, we are,
 you are, they are.*

12. HEMEN ETA ORAIN

Doktorea fabulatik ateratzen da, eta gizonari begira geratzen da.

Gizona dantzau dauden Mi´kmaq-ei begira dago, tristuraz.

Gizona
 Mi´kmaq errukariak! Gora zuek, gora zuek
 betiko!

(...)

Gizona

Horra denok berdinak izatearen abantaila: ez dugu identitatea galtzeko arriskurik! Min bat gutxiago.

Doktorea

Euskara hizkuntza koloniala izan zen, benetan?

Gizona

Denbora gutxian, baina bai.

Doktorea

Hizkuntza txikia zela uste nuen.

Gizona

Zerekin konparatzen duzun. Mi´kmaq horien ondoan gigantea zen. Europako bere txokoan, berriz, txikia.

Doktorea

Gulliver!

Gizona

Oh, yeah!

Doktorea

Beraz, euskerak Mi´kmaq horien zoria izan zuen askotan...

Gizona

Nire familian kontu asko kontatzen ziren, euskerari egindako erasoei buruz. Persecution, prohibition... Eta mingarrietakoa: indifference.

13.ZAZPIGARREN FABULA "SANTEMILIANEKO GLOSAK"

Gizona

Hamargarren mendean, San Millan de la Cogolla-ko monastegian, fraile batek gastelaniazko lehen hitzak idatzi zituen. Mila urte geroago, 2.000 urtean, Espainia izeneko Erresuma, gertaera horren ospakizuna egitera doa.

El Representante de la Casa Real y un regidor con una tablilla en la mano, esperan. Entra un actor vestido de monje, con una réplica del Códice Emilianense en la mano.

El Representante de la Casa Real le escruta con la mirada.

Representante Casa Real

¿Eres el actor que va a hacer de monje?

Actor

No, soy el monje, he viajado desde el X para asistir al evento.

Representante de la casa real

No hay tiempo para bromas. La ceremonia empezará en media hora.

Regidor

19:00 El presidente de la Comunidad presenta el acto. 19:05 Coro Sinfónico de la Rioja. 19:20 Palabras del Abad del Monasterio. 19:35 Discurso de Su Majestad. Cuando acabe su discurso...

Representante de la casa real

Léele el final, para que sepa su pie...

El regidor busca en su tablilla el discurso del rey.

Regidor

(Imitando al rey) "Lo importante es que, por primera vez..."

Representante de la casa real

¡No hace falta que le imites...!

Regidor

Me sale sin querer, también soy actor...

Actor

¿Tú también? ¿Y en qué bar sirves copas?

Se ríen los dos.

Regidor

(Imitando al rey) "Lo importante es que, por primera vez, un español ha escrito las mismas palabras que utilizan sus convecinos labriegos. Así, vacilante y tímida, nació nuestra lengua. La que nos enorgullece, nos vertebró y nos une como nación." Fin. Luego, tres minutos de aplausos.

Actor

Les van a salir callos en las palmas.

Regidor

Están acostumbrados, son políticos.

Ríen los dos.

Representante Casa Real

Después, el Ministro de cultura te da paso.

Regidor

Dice: "Escuchemos pues, de boca del monje escriba, aquellas primeras palabras en español".

Actor

¿Y salgo yo?

Representante de la Casa Real

¡No! ¡La señora de la limpieza!

Actor

Vale, vale...

El actor sube al estrado.

Actor

"Buenas tardes". "Arratsaldeon".

Representante de la Casa Real

¿Qué dices?

Actor

Arratsaldeon, buenas tardes en euskera. He pensado que el monje podría saludar en los dos idiomas.

Representante de la Casa Real

¿Por qué?

Actor

Porque como algunas de las frases que escribió el monje están en euskera...

Doktorea

Benetan?

Regidor

¿Ah, sí? (Al Representante) ¿Es cierto?

Representante de la Casa Real

Sí, algo he oído.

Actor

Sería un gesto de buen rollo entre lenguas del estado.

Representante de la Casa Real

Faltan dos horas, no hay tiempo...

Regidor

¿Cuánto lleva usted en la Casa Real?

Representante de la Casa Real

Va para diez años.

Regidor

Y sigue de segundón. ¿Por qué? Falta de iniciativa.

Representante de la Casa Real

Ya... Puede ser un bonito detalle. Se lo voy a comentar al Jefe de la Casa Real.

El Representante de la Casa Real saca su móvil y sale de escena.

Regidor

Oye, ¿y cómo sabes tú tanto de eso?

Actor

He preparado a fondo el personaje. Resulta que en este códice, coinciden las primeras palabras escritas en español, con las primeras palabras escritas en euskera.

Doktorea

Hori posiblea al da?

Regidor

¡Qué casualidad tan curiosa!

Actor

*Pues sí, qué casualidad. (Doktoreari)
Eta bai, posiblea da.*

Entra el Representante de la Casa Real, por teléfono.

Representante de la Casa Real

Sí, lo entiendo... Sí, sí... Gracias, gracias. (Cuelga) Dices "Buenas tardes" y punto.

Actor

Pero...

Representante de la Casa Real

Que estamos en la Comunidad Autónoma de la Rioja y puede sentar mal.

Regidor

No se hable más.

Actor

¿Y si es el propio Rey el que hace una mención en su discurso? Ya sabe: "...dos lenguas del estado, a veces tan distantes en lo político, pero en el fondo, hermanadas con una historia común" y esas cosas.

Regidor

Eso estaría bien, ahora que las aguas bajan tan revueltas...

Representante de la Casa Real

(Pensativo) Sí. Tender puentes... Lo cierto es que la Casa Real anda buscando la manera de mejorar la imagen del Rey en algunas Comunidades...

Regidor

La ocasión la pintan calva.

Representante de la Casa Real

En dos horas hay tiempo de retocar el discurso. Le llamo.

Regidor

¡Tiene usted el acenso en el bolsillo!

El Representante de la Casa Real saca su móvil y sale de escena.

Regidor

Oye, ¿y por qué le dio a ese fraile por escribir en euskera?

Actor

Porque en aquel tiempo aquí se hablaba también euskera. El monje sería vascoparlante, como muchos de los habitantes del valle.

Regidor

Mira tú... Qué poco sabemos de nuestro propio país.

Vuelve a entrar el regidor.

Representante de la Casa Real

Sí, sí... Lo entiendo. Y disculpe por molestarle de nuevo. (Cuelga) El discurso queda como está.

Regidor

¿Le ha explicado lo de los puentes...?

Actor

¿Lo del gesto de acercamiento a ciertas comunidades?

Representante de la Casa Real

Un gesto de acercamiento a ciertas comunidades supone el alejamiento de otras comunidades. Así que lee la maldita glosa del monje.

Actor

(Lee) "Cono aiutorio de nuestro dueño dueño Christo dueño Salvatore qual dueño gel ena honore e qual duenno üenet ela mandatione cono Paire cono Spiritu Sánelo enos sieculos délo sieculos. Pacanos Deus Omnipotes tal serbitio fere ke denante ela sua face gaudioso segamus. Amen."

Regidor

¡No he entendido nada!

Representante de la Casa Real

Te bajas y entra de nuevo el coro... Aplausos, y todos para casa.

Actor

¿Y no podría yo leer, aunque sea, alguna de las glosas que el monje escribió en euskera? Por ejemplo, "Guk aiutu ez dugu" o "Izioqui dugu".

Doktorea

Baina hau euskara da?

Gizona

Bai, erdiarokoa.

Representante de la Casa Real

¡Eres muy pesado!

Actor

No sería algo político. Simplemente, un dato filológico y objetivo.

Regidor

Y a la vez, un sutil gesto de concordia.

Actor

Contentará a los unos, y los otros no podrán enfadarse. Quid pro quo.

Representante de la Casa Real

Ya me han dicho no dos veces...

Regidor

Si se rinde a la segunda, más le vale cambiar de oficio. La política es de los audaces.

Representante de la Casa Real

(Pensativo) Sí... Podría estar bien... Además, sólo es un dato filológico.

El Representante de la Casa Real sale marcando su móvil.

Regidor

¿Y qué significan esa frases?

Actor

Nadie lo sabe con seguridad.

Regidor

¿Ah, no?

Actor

El euskera ha variado mucho desde entonces.

Regidor

Como el castellano.

Actor

Sí.

Entra el Representante de la Casa Real.

Representante de la Casa Real

¡Le ruego que me disculpe! ¡Sí, sí, lo entiendo! Y le ruego transmita mis disculpas a... (...) ¿Oiga? ¿Oiga? (Cuelga. Habla muy enfadado) ¡¡¡Se queda todo con está!!!

Actor

¿Pero por qué?

Representante de la Casa Real

Porque celebramos el milenario de la Lengua Castellana. 572 millones de hablantes, la segunda lengua más hablada del mundo. No vamos a compartir este

minuto de gloria con ninguna otra lengua. Faltaría más.

Actor

Pues yo me voy.

Representante de la Casa Real

¿Eres un vasco abertzale?

Actor

Ni siquiera soy vasco. Soy de Móstoles.

El actor se quita el hábito de monje (o lo que lleve para caracterizarlo)

Regidor

¡Coño, yo de Alcorcón!

Representante de la Casa Real

¿Y qué tripa se te ha roto a ti con el dichoso vasco?

El propio actor está sorprendido por su actitud.

Actor

No lo sé, soy actor de método, me meto en el personaje. Hasta he aprendido euskera...

Representante de la Casa Real

Pues se te ha pegado el aldeanismo.

Actor

¿Quiere decir que antes, cuando sólo hablaba un idioma, era un ciudadano moderno, y ahora que hablo dos, soy un aldeano atrasado? Curioso razonamiento.

El Monje sale.

14. HEMEN ETA ORAIN

Doktorea eskenan satzen da.

Doktorea

Ondo esana, horixe baietz!

Representante de la Casa Real

¿Y esta quién es?

Doktorea Representanteagana doa.

Doktorea

Eta zu...! Ze arraio zabiltza?

Representante de la Casa Real
 ¿Pero quién es esta loca?

Doktorea
 Hizkuntza txikiagoa da, baina errespetua merezi du!

Representantea izututa dago.

Representante
 ¡Seguridad! ¡Seguridad!

Gizona sartzen da, Doktorea fabulatik ateratzera.

Doktorea
 Europako hizkuntzarik zaharrena da!
 Milaka urtez iraun du bizirik. Mirari linguistiko bat da!!

Gizona
 (Doktoreari) It's enough! Come on.

Representante
 ¿Y usted? ¿Quién demonios es usted? ¿Qué está pasando aquí?

Gizona
 Lasai, ez da ezer!

Representante
 ¡Seguridad!

Representanteak alde egiten du.

Doktorea
 Zoaz, zoaz zure erregearengana negar egitera!! Zoaz... Txupatintas!!!

Doktorea ingurura begiratu, eta Gizonarekin dagoela konturatu da. Apur bat nahastuta dago.

Doktorea
 (...) ¿Non...?

Gizona
 Fabula bukatu da.

Doktorea
 Ah...

Doktoreak bere arropa eta ilea konpontzen du.

Gizona
 Incredible!

Doktorea

Zer?

Gizona

Nola sartzen zaren istorioetan! Entzule perfektoa zara.

Doktorea

Hunkibera naiz.

Gizona

Really?

Doktorea

Empatia gehiegi.

Gizona

Zure aitak kanta hura kantatzen zizunean bezela.

Doktorea

Bai, izan liteke.

Gizona

Ok. Fabula gehiago ez, beraz, badaezpada ere.

Doktorea

Bai. Hobeto.

Gizona

Nire amonak ere istorio asko kontatzen zizkidan.

Doktorea

Aha...

Gizona

Nire aita gazterik hil zen eta euskera nire Grannygandik jaso nuen nik.

Doktorea

Aha...

Gizona

Bazegoen istorio bat biziki gustatzen zitzaiona.

Doktorea

Aha...

Gizona

Erromatarrei buruzkoa.

Espazioan pertsonaiak agertzen dira: Zenturioia eta Legionarioa.

Doktorea

Aha...

Gizona

Beno... erromatarrak... Legionarioa baskoia zen. Baina garai hartan baskoi asko zeuden Erromako legioan.

Pertsonaiak Gizonari begira geratzen dira, fabula noiz hasiko.

Doktorea

Aha...

Gizona

Kontatuko nizuke, baina...

Doktorea

Baina zer?

Gizona

Fabula gehiago ez.

Doktorea

Ah!

Gizona

Badaezpada. Ez zaitut onetik atera nahi.

Doktorea

Bai. Badaezpada.

Pertsonaiak irteten hasten dira.

Irteteko puntuan daudenean, Doktorea, jakinminez.

Doktorea

Beno, kontatuko didazu bai ala ez!

Gizona

Baina...

Doktorea

(Kontroleraz kanpo) Hasi behingoz fabula aluarekin!

Gizona harrituta geratzen da. Pertsonaiak ere.

Gizona

(Irriz) Ondo da, ondo da.

15. ZORTZIGARREN FABULA "BENETAKO LINGUA BASCONUM PRIMITIAE"

Gizona

Kristo ondorengo 69. urtea. II. Cohors Vasconum Civium Romanorum-en kanpalekua, Novesion. Germanian. Vocula zenturioia bere dendan dago. Legionarioa sartzen da.

Eszenarioan, Zenturioi bat, zai. Legionarioa dator barrura.

Legionarioa ²

Éccum! Cáius Iúlius Beltesónis, legionárius míles secúndae cohórtis prímae centúriae...! (Caio Julio Beltesonis, legioko soldadua, bigarren kohorteko bosgarren zenturia...!)

Zenturioia

Sat est. Éstne hoc túum, míles? (Onda da, soldadu. Hau zurea al da?)

Idazki bat erakusten dio.

Legionarioa

Méum est, dómne. (Bai, jauna.)

Zenturioia

(Irakurtzeko zailtasunak) "Ni, Beltesonis, Umezaharren senbe." Scín tu lítteras per nótas scríbere póenas cápite expéndere? ("Ni, Beltesonis, Umezaharren senbe." Ba al dakizu mezuak klabean idazten dituenari heriotza-zigorra dagokiola?)

Legionarioa

Scío. Sed háe non sunt lítterae per nótas scriptae. (Bai, zenturioia. Baina ez da klabean idatzitako mezua.)

Zenturioia

Scío, míles, et crédo tíbi; et tu scís me dilígere, sed míhi ratiónem reddéndum est superiórius. (Sinesten dizut, soldadu, badakizu estimuan zaitudala, baina nagusiei azalpenak eman behar dizkiet.)

Legionarioa

² Fabula honen berezko hizkuntza latina da. Eskenatokian, latinez hasi eta ulermena errazteko, euskerara pasatzen dira geroxeago. Testuan, jatorrizko bertsiua eskeintzen dugu.

Significant "Ego, Beltesónis, Umézaris filius..." (Zera esan nahi du: "Ni, Beltesonis, Umezarren seme...")

Zenturioia

Et quid? (Eta?)

Legionarioia

Príma vocábula sunt tántum. Germanórum bélla scriptúrus sum. Lingae Vasconum Primitiae! (Lehendabiziko hitzak baino ez dira. Germaniako gerren historia idatzi nahi dut. Euskarazko lehenengo idazkina.)

Zenturioia hitzik gabe geratzen da.

Legionarioia

Cáium Iulium Cáesarem veheménter cólo. Béllum éius Gállicum archetypum mihi est. Izugarri miresten dut Julio César. Haren Galiako gerra eredu gisa daukat.)

Zenturioia

At, miser fili mi, Cáius Iúlius Cáesar latíne scripsit! (Baina, seme gaixoa, Julio Césarrek latinez idatzi zuen!)

Legionarioia

Scio equidem. (Jakina.)

Zenturioia

Febriculósum te esse mihi vídeor, fructus forte ex púgnae contentióne... (Ulertzen dut, uneko beroaldia da hau, ezta? Borrokaren tentsioak eragindakoa...)

Legionarioia

Non, Centúrio; iam duo mensis sunt cum in re laboro. (Ez, zenturioia, bi hilabete eman ditut horretan.)

Zenturioia

Adhúc quáttuor vocábula tántum scripsísti. (Lau hitz baino ez dituzu idatzi.)

Legionarioia

Longa et ardua res est. Meae linguae vocabula barbara etiam sunt. Capienda mihi sunt singula et mansuefacienda. Quasi papiliónes venéris. (Denbora behar du. Nire hizkuntzako hitzak basatiak dira oraindik. Banan-banan ehizatu behar

izaten ditut, eta, gero, otzandu.
Tximeleta-ehiza bezalakoxea da.)

Zenturioia

(*Irribarrez*) Papiliónes venári! Spero
testimónium túum probatúrum tribunálem.
Et si vis consilium admíttere, língua
cum futúro scríbe. Scríbe latine!
(Tximeleta-ehiza! Epaitegiak ontzat
emango al du zure testigantza. Aholku
bat onartzen badidazu, etorkizuna duen
hizkuntza batean idatz ezazu. Idatz
ezazu latinez.)

16. HEMEN ETA ORAI

Doktoreak kanta jarraitzen du.

Doktorea

Etrorkizuna duen hizkuntza batean! Ja!
Jakín izan balu zenturioi horrek...!

Gizona

Gustatu zaizu?

Doktorea

Zuri ez, ala?

Gizona

More or less.

Doktorea

More or less? (*Irriz*) Latinari partidoa
irabazi diogu: latinak 0-euskerak 1!

Gizona

Nik ez dut partidu horretan jokatu.

Doktorea

Emozio pixka bat, gizona! Egon zaitez
harro euskalduna izateaz!

Gizona

Harro euskaldun izateaz? Horrela jaio
nintzen, ze meritua dut?

Doktorea

Baina...

Gizona

Egon zen behin poeta zoro bat, horri
buruzko ideia propioak zituena.

17. BEDERATZIGARREN FABULA. "MALDIZIO BETIKOA"

Gizona

XX. mendearen erdialdea zen.
Bartzelonako unibertsitatean ari ziren
ikasle euskaldunek ekitaldi kultural
bat antolatu zuten.

Bi ikasle euskaldun sartzen dira.

Gizona

Unibertsity hartan euskaldun asko zeuden
orduan, klase eta kondizio
desberdinekoak, baina euskerak batzen
ziteten.

Ikasleak kantuan hasten dira. Pout purri bat.

Ikasle euskaldunak

*Guztiok gara euskaldun
guztiok anaiak gera...
gu euskaldunak gara,
euskalerrikoak...
Euskara guk dugu
gu gara euskaldunak...
Zazpi Euskalherriek
bat egin dezagun...*

Gizona

*Ekitaldi horretarako Bilboko poeta ero
hura konbidatu zuten.*

Eskenatokian Gabriel Aresti (emakumezkoa) sartzen da.

Ikasle euskaldun 1 eta 2

*Aupa Gabriel! Gora Aresti! (Kantatuz)
"...hau dek umoria, kontsolatzeko, euskal
jendia..."*

Ikasleak ixiltzen dira, Aresti hitz egitera doa.

Gizona

*Poeta zoro horrek ez zeunak bilorik
ahoa. He was scandalous. Entzun zer
kantatu zien.*

Arestik bere poema bat kantatzen du.

Aresti

*"Zuei,
Bartzelonako euskaldun*

unibertsitate mutilak,
 eitan diotsuet
 zuen artetik batek
 baldin eta explotatzen badu
 hemendik hamar edo hiru urtera
 beraren anaia, obrero edo kontadorea...
 hori,
 zuen arteko hori,
 nere maldiziorik borobilenarekin
 ornituko dudala
 Mundu honetako
 puta semerik semeena bezela"

Gizonak Arestiren betaurrekoak ipini, eta fabulan sartzen da. Arestiren ondoan kokatzen da, eta Arestiren hitzak errepikatzen ditu.

Aresti eta Gizona

"...puta semerik semeena bezela"

18. HEMEN ETA ORAIN

Gizona

Poeta zoro horrentzat baziren identity baino gauza inportanteagoak. Eta hala ere, gutxik maitatu zuten euskera berak beste.

(...)

Gizona

Nagusia zelarik ikasi zuen. Euskaldunberria izan zen, euskalduberririk ez zegoenean. Berak ba zuen meritua, eta ez nik. Bera egon zitekeen harro euskaldun izateaz, eta ez ni. Amets bat bazuen: bere amets hartan nazioak adiskide eta solidarioak ziren. Hizkuntzak ez ziren mugak.

10. HAMARGARREN FABULA. "NAZIOEN ADISKIDANTZA"

Gizona (Aresti) eskenatokiaren erdian kokatzen da, mikrofono baten aurrean.

Gizona

Zatozte bertsolariak. Laurak.
 (Doktoreari) Zuk ere bai.

Doktorea bertsolariekin batzen da.

Gizona

Gaia, herri eta hizkuntzen arteko
elkartasuna. Puntuka, espainolak hasita.

Eus

Baina nola... Laurok batera?

Gizona

Bai.

Cas

Pero... ¿No sería mejor que cada uno cante
por separado? Cada lengua tiene sus
rimas.

Gizona

Saiatu zaitezte.

Gal

Os cuatro xuntos e imposible.

Cat

No sabem cantar junts.

Gizona

Egizue aproba.

Lau bertsolariak batzen dira doinua adosteko.

Cas

*La de la diversidad
es nuestra única bandera.*

Gai

*O arranxo entre distintos
non é unha quimera.*

Kat

*Podem viure tots junts
cada un a la seva manera.*

Eus

*Gaztelera, gallego,
katalana edo euskera.*

laurak

*Gaztelera, gallego,
katalana edo euskera.*

.....

Gai

Entre bo ou mal talante,
pa o primeiro me decanto.

Kat

Estimo totes les llengües,
fins i tot el esperanto.

Eus

Gora beti elkar bizitza.
Intolerantziari planto

Cas

En cuestión de identidades,
tanto monta, monta tanto.

Laurak

En cuestión de identidades,
tanto monta, monta tanto.

.....

Kat

Antigament aquest estat
non tenia pau alguna.

Eus

Falta zen bakea eta
falta zen askatasuna.

Cas

Las culturas diferentes
no tenían su tribuna.

Gai

Ser distinto en ese tempo
fue moi mala fortuna.

Laurak

Ser distinto en ese tempo
fue moi mala fortuna.

.....

Eus

Gaur egun bizikidetza
ematen du hain erreza!

Gai

*Respecta sempre aos pequenos
se queres ter grandeza.*

Cas

*La justicia se cimienta
sobre la delicadeza.*

Kat

*Brindem per l'enteniment
amb cava o amb cerveza!*

Laurak

*Brindem per l'enteniment
amb cava o amb cerveza!*

20. HEMEN ETA ORAIN

Bertsolariak joan dira.

Gizona bakarrik geratu da, azkeneko lerroa errepikatzen.

Gizona

Ezer ez naiz,
eznaiz ezer, ezpada
naizena.

Ni naiz naizena,
bai, naizena,
ez eznaizena.

Makinaren bip bipak eteten du bere kantua.

Gizona

Ordua heltzen ari da, isn't it?

Doktorea oso urduri jartzen da.

Doktorea

Zu lasai egon.

Gizona

Lasai nago.

Doktorea

Dena prest dago une hau goxoa eta
mingabea izateko, zu lasai egon.

Gizona

Baietz, ba, take it easy.

Doktorea

Lasai. Dena ondo joango da.

Gizona

I'm sure.

Doktoreari emozioa gainezka egiten dio.

Doktorea

Dena ondo joango...

Doktoreak Gizona besarkatzen du, erabat hunkitua.

Doktorea

Asko sentitzen dut...!!!

Gizona

Et, et, et... Dramarik ez.

Doktorea

Asistantoa etorriko da dena prestatzeko.

Doktorea irteten da, negar egiteko zorian.

Gizona

Aizu!

Doktorea gelditzen da.

Gizona

Casuality ederra izan da zu aurkitzea.

Une horretan Asistantoa sartzen da.

Doktorea irteten da, hunkituta.

Asistantoa

Saluton.

Gizonak irri egiten dio.

Asistantoa

Kušu sur la krampo, bonvolu.

Gizona kamilan etzaten da.

Asistantoak Gizona makilatzen hasiko da.

Gizona

Mi jam mortis, ne? Mi diras čar mi vidas anĝelon.

Asistantoak irri egiten du.

Asistantoa

Ripozo, sinjoro.

Gizona

Gorpu polita utzi, eh! Ze ordutan bukatuko duzu turnoa?

Asistantoa

Pardonu?

Gizona

Kiun foron finas vian turnon?

Asistantoa

(Irriz) Estas vi tre felica!

Gizona

Pozik egoteko motibua daukat!

Asistantoa

Eh?

Gizona

Mi havas kialon por esti feliça.

Asistantoa

Ah! Kiel bone.

Gizona

Aurkitu egin dut. Behar nuena aurkitu dut! (...) Mi trovis kion mi bezonis.

Asistantoak liburua hartzen dio.

Gizona

(Adeitsu) Gustora eskeiniko nizuke, baina beste bati eman behar diot.

Asistantoak liburua bueltatzen dio, lotsaturik.

Asistantoa

Pardonu.

Asistantoa joaten hasten da.

Gizona

(...) Zuk ere aurkituko duzu behar duzuna, ziur nago! Vi trovos kion vi bezonas! Estu certa!

Asistantoa

Bonvolu, ne ridu min.

Gizona

Ez nago adarra jotzen. Ni estas serioza.

Doktorea sartu da besteek ikusi gabe eta entzuten du.

Asistantoa

Signoro, mi estas asistanto. Mi ne havas vivon. Mi laboro. Una tagon, et alia tagon, et alia tagon. Mi laboro. Mi ne havas vivon, ne habas futura. Vi konprenas min?

Asistantoa Doktorea ikusten du eta larritu egiten da.

Asistantoa

Pardonu.

Asistantoa desagertzen da.

Doktorea

Vi... parolas la tutmondan lingua!

Gizona

Eh?

Doktorea

Vi trompis min. Vi parolas la...

Gizona

Ez dizut ulertzen.

Doktorea

Sufiçe! Mi vidis vin!

Gizona

Ondo da, Bai! Hizkuntza globala egiten dut! "I'm sorry, I'm very sorry!"

Doktorea

Kial li trompis min?

Gizona

Euskeraz egin, mesedez.

Doktorea

Kial? Vi parolas la tutmondan...

Gizona

Hiltzen ari naizelako!!!

Doktorea ixiltzen da.

Gizona

Fuck! Ez dut txantaila emozionala erabili behar. Forget it.

Doktorea

Nirekin jolasten ibili zara.

Gizona

May be. Ez duzu jakin nahi zergatik?

Doktorea

Ez. Beste mediku bat etortzeko eskatuko dut.

Doktorea irteten hasten da.

Gizona

Oraindik ez duzu entzun azken fabula!

Doktorea

Eta ez dut entzun nahi! Nahikoa da!

Gizona

Zure aitari buruzkoa da!

Doktorea geratzen da.

Doktorea

Zer?

21. HAMAİKAGARREN FABULA "RESPECT ETA CONSIDERATION"

Gizona

Ospitale honetan gertatu zen, duela one hundred urte. Hau bezalako gela batean, nire amona zegoen, gaixorik. Zure aita zen bere medikua.

Doktorearen aita sartzen da, eta amonaren ondora doa.

Doktoreak bere aita ikusten du eskenatokian. Hunkituta, deitzen dio.

Doktorea

Patro! Mi estas. Via filino. Patro!

Doktorearen aita ez da Doktorearen presentziaz ohartzen. Gaixoari kasu egiten dio.

Doktorearen aita

(Irriz) Kiel vi estas hodiaŭ, virino?

Amona

Same kiel hieraŭ, doktoro.

Doktorearen aita

Vi dormis bone?

Amona

Du horoj aũ tri.

Doktorearen aita

Vi aspektas bone.

Amona

Dankon.

Doktorearen aita

Havas bonajn novaĵojn. La operacio iris bone.

Amona

Kiel bone!

Mutil gazte bat sartzen da.

Gizona

Ikusten duzu gelako atean dagoen gaztetxo hori?

Doktorea

Bai.

Gizona

Neu naiz. Amona gaixorik dago eta ni beldurrez.

Amona

Sartu barrura, my dear, ez geratu hor!

Mutils sartzen da.

Mutila

Hello, Granny, zer moduz?

Amona

I'm ok. Doktoreak dio ez naizela mementuz hilko! (Irriz) Itxaron beharko duzu!

Mutila

Eta noiz etorriko zara etxera?

Mutila Doktorearen ama hor dagoela ikusten du.

Mutila

Barkatu. Zera... Pardonu.

Doktorearen aita

Vi estas...

Mutila

La nepo de la damo.

Doktoarearen aita

Bonvenu.

Mutila

Same.

Doktoarearen aita

Kiu lingvo estas tio?

Mutila ixiltzen da.

Gizona

Ze hizkuntza zen hura galdetu zidan zure aitak.

gizona eta mutila

...baina ez nion esan.

Amona

Ez zaitez lotsatu!

Mutila

Ez nago lotsatuta!

Doktoarearen aita

Kio estas la problema?

Gizona

Jendaurrean euskaraz egiteak lotsa ematen zidan, hori zen arazoa.

Amona

Li hontas.

Mutila

Mi ne hontas!

Gizona

Lotsa ematen zidan, bai.

Mutila

(Doktoareari) Ez nuen desberdina izan nahi. Nik normala izan nahi nuen, mundu guztia bezalakoa.

Doktoarearen aita

Ne sentu honton. Ne gravas estu malsama.

Amona

Arrazoi du doktoreak. Ez duzu zertan lotsatu.

Mutila

Mi ne hontas!!! Lasu mi sola, malyuna!

Doktorearen ama

Parolu en via lingvo. Mi ŝatas vin aŭskultas.

Mutila

(Buruaz ezetz eginez) Ne!!! Ni ne farostion!!!

Gizona

Gure hizkuntzan egiteko eskatu zigun. Gustatzen zitzaiola haren soinua, baina nik ez...

Amona

Pardonu lin. Li estas tre juna...

Gizona

Amonak barkatzeko esan zion... "Gazteegia da..."

Amona

...kaj kredas ke, ĉar estas malmultaj, ni ne valoras.

Gizona

"...eta gutxiago garelako gutxiago balio dugula uste du."

Mutila

Bai, amona, ez dugu ezertarako balio.

Doktorearen aita badao.

Gizona

Hurrengo egunetan zure aita oso okupaturik egon zen. Badakizu zertan?

Doktorea

Bai. Ni txikia nintzen, baina gogoan daukat. Bere langelan sartuta egon zen, lan da lan, gau eta egun. Ez zitzaion molestatzea gustatzen, baina sartu nintzen.

Doktorearen aita testu bat buruz ikasten ari da. Kostata.

Doktorearen aita

"Ze lü tik ji nik dei sü har bat, loe tarik erauz te ra..."

Doktorea

Quion vi faras, papio?

Doktoarearen aita

Mi lernas kanton.

Doktoarea

*Kanta bat ikasten ari zela esan zidan.
(Aitari) Kial?*

Doktoarearen aita

Por diri adiau virino.

Doktoarea

Emakume bati agur esateko. (Aitari) Eta niri ez didazu kantatuko? Ne kantos gin al mi?

Doktoarearen aita

Mi ankau kantos al vi, iomete.

Doktoarea

Niri ere kantatuko zidala, ikasi orduko.

Doktoarearen aitak bere alabari keinu xaqmur bat egin eta badoa.

Gizona

Zure aitak ikasi zuen kanta hura. Eta begira nola esan zion agur nire amonari. Amonari eta bere hizkuntzari respect eta consideration erakutsi zion.

Amona mutilarekin irteten da ospitaletik. Doktoarearen aita zai dago atarian. Eta kantuan hasten da.

Doktoarearen aita

Zelütik jinek dei sühar bat,

loetarik erauztera...

Amari bi koblen huntzeko

bortxatü niz sinestera...

eta ez niz segür herabe

Ama zuri kantatzera,

hain beitzira andere handi,

ümila eta ejerra.

21. HEMEN ETA ORAIN

Gizonak etzanda jarraitzen du, ahul.

Doktoarea erabat hunkituta dago. Kantaren azken lerroak errepikatzen ditu bere kolkora.

Doktorea

...hain beitzira andere handi,
ümila eta ejerra.

Gizona

Amonari detaile txiki horrek bizipoza eman zion. Zaharberritu zen. Luze iraun zuen bizirik. Berra hil zenetik ez nuen berriro euskeraz egin. Nire biztzatik desagertu zen guztiz. Baina bukaerara heldu eta barruan abots bat hazten joan zait, abots bat, asfaltoa bera zulatzeko gai den belartxo baten indarra duena, esaten didana...

Gizonaren arbasoak hurbiltzen dira: Aita, amona eta birraitona.

Arbasoak

Ez utzi hiltzen! Ez utzi hiltzen!

Gizona

Beranduegi, I know. Beranduegi! Baina mediku horren alaba ospitalean zegoela jakin nuenean, esperantza izpi bat piztu zitzaidan. Kasualitatea nire alde zegoen!

Doktorea

Kasualitatea...?

Gizona

(Irriz) Karbono eta nitrogerno molekula bana ospitale honetan elkartu dira, temperatura eta presio egokiarekin.

Arbasoak

Liburua! Eskeiniozu liburua.

Gizona

Bai!

Arbasoak

Hau da une egokia!

Gizona

Baietz ba!

Doktorea ez da arbasoen presentziaz ohartzen.

Doktorea

Zer?

Gizona

Ezer ez!

Gizonak gordeta daukan Kantutegi zaharra eskeintzen dio.

Gizona

Zuretzat da.

Doktoreari kostatzen zaio erreakzionatzea.

Doktorea

Nola?

Gizona

Nire ondarrerik preziatuena. Zuretzat. Eta ez didazu eskerrik eman behar! Zelako pagotxa, ez?

Doktorea

Baina... (...) Zertarako ematen didazu?

Gizona

Nola zertarako? Opari bat da! Opariek ez dute azalpenik behar! Kontratu honek ez du letra txikirik! (...) Beno... bai... huskeria bat... Nire familiako tradizioa ezagutzen duzu.

Doktorea

Zure hizkuntza gordetzeko eskatzen didazu?

Gizona

Eskatu ez, eskeini!!!

Doktorea

Euskalduna izatea?

Gizona

Elebiduna.

Doktorea

Burutik jota zaude.

Gizona

I know it.

Doktorea

Zergatik egiten didazu hau?

Gizona

Survival instint.

Doktorea

Baina zergatik niri?

Gizona

Jesus!! Zenbat galdera. Nik ez nuen hainbeste azalpenik eskatu liburua eman zidatenean!

Arbasoei oso eskasa iruditzen zaie gizonaren argudioa.

Gizona

Hizkuntzak ez dira aukeratzen. Norberaren amak ematen digu, baimenik eman gabe. Amak edo... ospitalean dagoen agure exzentrikoren batek.

Doktorea

Eman arrazoi bat. Eman zentzuzko arrazoi bakarra nik "opari" hau onartzeko.

Gizona

Arrazoi bat...?

Doktorea

Bai, arrazoi bat.

Gizonak arbasoei begiratzen die, laguntza eske, baina hauek bere eginkizuna dela adierazten diote.

Gizona

Nire "produktoa" saltzeko eskatzen didazu. Zer nahi duzu esatea? Mundu gris hontan kolorea izateko aukera eskeintzen dizudala? Desberdina izatearen xarma? Ondare kultural bat gordetzearen garrantzia? Hitzak... Hemen kontu bakarra dago. Gogorik duzu? Nai ala ez.

Doktorea

Gogoa? Hara... Mundu liluragarri bat erakutsi didazu. Nahasia, eroa, bizitzaz beterikoa.

Arbasoek ilusioz erreakzionatzen dute.

Doktorea

Baina mundu hori bukatu da.

Gizona eta Arbasoak

Ez!

Doktorea

Iragana erakargarria da, baina...

Gizona

Ez da iragana. Ni ez naiz iraganekoa! Gero bat egon daiteke. Zuk nahi baduzu!

Doktorea

Baina hiltzera zoaz, eta ez dizut gezurrik esan nahi. Erokeria bat da.

Gizona

Ez da...

Doktorea

Eta ez duzu eskubiderik ni errudun sentiarazteko. Nik ez daukat inolako zerikusirik zure mundu horrekin. Bakarrik nire amak kanta bat kantatu zuelako, uste zenuen nik...?

Gizona

Baina...

Arbasoak

Eustsi! Eustsi!

Gizonak amore ematen du azkenean. Arbasoei etsipenez begiratzen die.

Gizona

Arrazoi duzu. Erokeria bat izan da.

Doktorea

Bai.

Gizona

(Irriz) Intuizioak esaten zidan hospitale honetan aurkituko nukeela...

Doktoreak bere itzultzaile automatikoa deskonektatzen du.

Doktorea

La intuo ne fukciis. Mi ne povas fari. Tiu estas mia linguo, la tutmondan linguo, mi je havas alian. Pardonu.

Gizona

(Arbasoei) Ikusi duzue. Ahal nuen guztia egin dut, ahal nuen guztia.

Doktorea

Kun kiu...?

Gizona

(...) Tsssttt! Ez duzu entzuten? (...) Orain agur kanta kantatuko didate.

Arbasoak

Zu bezelako hurrek
lo egin dezaten,

ilargia hasi da
zerua pintatzen.

Txoriak lotan daude
hagitz da berandu,
ilargiak erreka
erdia edan du.

Gizona hiltzen da.

Doktorea hunkituta dago.

Doktorea

Preparu la korpon!

Doktoreak azken begirada ematen dio gizonari eta badoa.

Asistantoa sartzen da.

Gorpua atontzen hasten da.

Halako batean, liburua ikusten du. Lehen ikusi duen liburu bera. Ikusi nahi du. Albo batera eta bestera begiratzen du, badaezpada ere. Azkenean hartu eta bazter batera doa.

Liburua irekitzen du.

Musika entzuten hasten da.

Asistantoa

Hiru milagarrenean,
apirilak bostean,
euskarak iraun zuen bizirik
ospitale batean.
Ez da patua, ez asturua,
ez da mirakulua,
baizik irauteko gogoa,
bizitzeko amorrua.

Gizona (Off)

Ondo egina, laztana!

Asistantoa

Nola?

Gizona (Off)

Casuality ederra izan da zu aurkitzea,
lasztana!

Denak

Bertze jendek uste zuten
dessaertuko zela,
orai guk dugu porogatu
engainatu zirela.
Ez dago ixila, ez dago hila,
gogoratu dadila:
Geroan biziko da euskara
ehun urte edo mila.